

արդեւք չկար նաեւ ... — Դիւանիսն ալ գործածելու միջեւ իւր ... — Դիւանիսն մէջ աւելի՛ քան ինչ հարգելու լինէ՛ր կամ գոնէ համառաւութիւն մը կը գտնէ՛ր, Ժամանակ մը՝ ինք զինքն կարճ եւ միամեկ կերպով բացատրելու համար՝ մէկ հոլովումով միայն կը գործածուէր, ի՛նչ, ի՛նչ, ի՛նչ, ի՛նչ ... Զնայելով նաեւ բազմաթիւ երկար խայթիլով, պարագայ հոյճանք, եկեղեցի, մէկն, մարդիկ կարեւոր քիչ մնացած էր՝ Աստուածին ալ պիտի բուռէր։ Զբոսաւորներն ալ այդ եւ որ սրբի կ'մտնուէր ահա՛նցով՝ ներգոյնարարութեան, ճաշարի եւ բառառանցքաբան հնչանքով գործունէ անսիրտ ալ կը գործածէին եւ կը գործածեն շատ անգամ այս կերպ հոլովումը։ Ստացէ՛ր այսպիսի հոլովեցիներ զեւ բառակոն յաճախ կը նշմարենք, քանի չէ թերթներու, հրատարակութեան մէջ. սակայն կը յուսանք թէ անոնք ալ կը վերցունին։ Ո՛վ էր արդեւք ասոնց առջեւ թեմք կանգնող, ասոնց առջեւ անողը. — քաջհնչունութիւնն էր եւ Արեւի՛ք, քաջհնչունութիւնն էր լեզուի կը քարգացման կարեւոր գործիչներէն է, եւ քաջհնչունութիւնն է որ չէ խաղաղած որ դպրոսարտաշարհաբար մէջ խալաղաւի գործածութիւններ արժամ ձգէ, քաջհնչունութիւնն այս յետաշրջման տունէն աւտու։ Ինչ միջեւ քաջհնչունութիւնը չէ՞ որ դաշողներէն լեզուի մէջ զգտնութիւն կանոններու նշանով դադարազուրկեանց պատճառ. կ'ըլլայ, որոնք նոյն լեզուի սուսման այնպէս կը զգտարարեցնեն։ Այն ստաց' չէ՞ թէ Ժողովուրդը միայն լուր ստանաւ համար, միայն իւր տաճան Ժառանգ յաղեցրէր։ Համար լրագրի կը կարգով, ասանց ամեն եւեկն քանց լեզուի նայէր։ Ո՛չ, լրագրաց լեզուն Ժողովուրդական լեզուին վրայ այնպիսի մեծ ազդեցութիւն ունի՛ր ինչպէս եթէ ներքուլ է նմանաւնութիւն՝ օտարներն աշակերտին վրայ, եւ լրագրիցը մեր մեր սիրուն տախարհաբարն մէջ տեսնուած այնպիսի խառնակութեան պատճառը։ Լրագրիցը պէտք եւ նախ իրենց էկերն թըրքաւանութիւնները, վերջերս շատ յաճախած դաղկիւրաւանութիւնները՝ ցած ասամբարանութիւններն արտաքին էրէք պէտք եւ որոշ եւ հասարակաց ճերմակաւորեան մը համամաս ընթանէ՛ր. եւ այն ասեկն կը տեսնուի թէ ինչպէս մաքուր եւ սիրուն գրական լեզու մը կ'ընդհանրանար եւ կը տարէ Ժողովուրդեան թանձր խաւերուն մէջ։

3. Հայերն է Պարսի: «Հանդիսի» անցեալ տարան «Շաղկիմիկն», մէջ (1898) էր. 125, Թիւ 6) ստիկ ունեցած էին Պարսիկ հայ բժշկիկները՝ դրած գիտան վրայ խառնու: «Մահահի, վերջին Թիւը (3, էջ 109) հաւ ապա մէջ նորիկարգի բարձր բարձրակի լուր էր, ահա ինչ է կարգանք: «Ցր. Պաղոս Վարդան, որ Բարբիք Բժշկական Կոնգրեսի ներկայացուցած էր աշխատութիւն էր յիմարաբու-ժութեան վրայ, յաւելած է արժանանալ, նորիկարգը մանաւորը մէկ քանի քանիսն էր գիտանակներու հետ Պայտառութե մրցանակին: Քօրօ-րէն, որ նոր աւարտած է բժշկական ուսումը եւ մէջերը արժանաւորուած է Բարբիք: Դանչ՝ Նիկիէն Թալին մէջ, արդէն մէկ քանի ուսումնասիրող Թիւրքներ Տրատարական է Դաւոյի հիմնած հանդիսի Archives de Neurologie մէջ. Կր իրար:

ՀԱՆՐԱՆՔ ԵՐԻՄԱՍՏԱՐԳ ԳԻՄՆԱԿԱՆԻՆ՝ ՊՐՈՒՆ ԱՅՍ
ԱՄԱՋԻՆ քայլն ու յԱՂՈՂԸԹԻՆՆ արգէն՝ մեծ
ապագայ մը կը խոստանայ:

ՕԳՏԱԿԱՐ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

— Արդի քաղաքակրթիւթ մարդկութեան
ամէնէն աւելի տարածուած մոլոր կարծիքներէն
մին է՝ շտաբի փոք-թոռ-իւնէն՝ աբսոլոյ ինսու-
լը պիտի շատ գոտաւորին եղած է ցայժմ եր-
կարմատականայեալ առանցութեամբ կարծեսնու-
րագործուած այս մոլորութիւնն տապալել: Շա-
քարի գործածութեան՝ ատամանց համար վնա-
սակար ազդեցութիւն ունենալուն՝ ցայժմ ոչ
կը կրցած է ինչհերքելի ցուցում մը յառաջ
բերել: Մինչ անչհակառակն ծանօթ է որ մա-
նուանգ այրեցեալ գոտւոյն բնակիչք, որ ամէնէն
աւելի մեծ քանակութեամբ շաքար կը սպառեն,
ամէնէն աղէկ եւ ամենահաստատուն ատամուքն
ստան: Եւրոպացացոյ մեծագամ մը միայն իւր
ձինեացոյն պոխտութեամբ մին նախանձը շաքաթ
սեւեամորթի մը շքեղ եւ ալաբաստրագոյն ա-
տամանց շաքը զննելը բաւական է: Դոյն իսկ
Անգղիացիք՝ որոնց համար կ'ըստի թէ շաքարի
շատ մեծ համակրութիւն մ'ունենան՝ իրենց
գեղեցիկ ու հաստատուն աղւանդերովն եմկալ
ազգերը կը գերազանցեն: Սակայն շաքարին
համար ըսուածը՝ միւս շաքարղինաց համար
չ'արժեք: Գլխաւորաբար քաղցրաւենիք, շաք-
աւմիլը եւ ասոնց նմանիք՝ ատամանց վնասակար
համարելու է:

Ընթերցիչս Ռեդակցիայ. — Մեծ գոհունակութեամբ կը տեսնեն Գաղղիացիք ընդծովայս սմբանաւուն բազմաթիւ փորձերուն յուսացումէն աւելի յաղիք ելք ունենալը Ռեմանսուր մըրկալիցի ծովուն տակէն ճուղնէն մինչեւ Մարտելլ շանապարհէ՛ր եւ դարձք 14 Տարեղոյ աշխատութեամբ կատարեց՝ առանց ստիպուելու իւր երկկտրական միջբանոցները (accumulateur) փոխելու: “Մարգետա՛ս, ահագին զբաւառին զիս թէ խորխիս ձգած եւ թէ քալած միջոցին յարձակու. Թե՛ր կատարեց, եւ ամէն անգամ ունեւ ուսմբերն իրենց նպատակի կէտին հասան: Նաւաստիքս եօթը ժամու չափ օգտակու եւ ջրախիտ միջոցին մէջ կրցան կայտառ ու գլուարթ ձեւա՛լ՝ այնպէս իբր թէ նաւը ծովուն տակը գտնուէր՝ առանց ամենեւին իրենց առողջութեան զիս ազգեցնութիւն մը կրելու: Նաւը կը սուզանի եւ երջոյ մակերեսոյթը կ'ենլէ՛ ըստ հաւճոյցի իւր Տրամանատարին՝ ի սղջան սնկ կ'արկուէր թէ նաւը կտրէր իշխա՛լ՝ այսինքն թէ

կարելի չըլլայ ջրոյ տակէն նոյնը կառավարել, այս առարկութիւնն այլ եւս հիմն չունի, վասն զի շրջադէս (Périscop) անուն գործին՝ այս անպատեհութիւնը կը բառնայ: Ասիկա ծուռ դիրքով բազմաթիւ հայեիքներէ կազմուած՝ իւր առանցքին վրայ դարձող հեռադէտ մըն է՝ որ առարկայից պատկերները՝ մինչեւ հրամանատարին խուցը գտնուող մութ սենեակը կը հասցընէ եւ զոր ջրոյ մակերեսութիւն վրայէն կարելի է ամէն կողմ՝ դարձեալ, նաեւ երբ նաւը՝ ջրոյ երեսէն վար ըլլայ:

Այս նաւուն դէպ ի թշնամի զբաւառները մտնեալը՝ վերջիններս չեն կրնար յառաջունընէ կուսնել, եթէ նաեւ իւր ուղղութիւնը գտնելու համար ջրոյ մակերեսային ելլէ՝ անմիջապէս դարձեալ կը սուզանի եւ կարելի չէ գուշակել թէ երկրորդ անգամ՝ ուր պիտի երեւայ իւր ռումբն արձակելու համար, զոր ջրոյ տակէն չի կրնար ընել, հետեւաբար կարելի չէ բաւական ազդու կրակով մը զայն դիմադրելու պծարաստուիլ, այլ միայն թեթեւ հրազեններ (Մարսիի եւն տեսակէն) գործածել, որոնց գնդակներէն նաւուն գմէթը պողովատեսայ զրահով մը պաշտպանուած է ըստ բաւականի: Եթէ նաեւ նաւը խորապի՛ մըն բաւական ժամանակ կը մնայ անոր, իւր ռումբն թըշնամուցէ իրայ արձակելու: Բաց ասոր շատ դիւրաւ եւ սիրով 200.000 առ տուաւելն 650.000 Փրանք արժողութեամբ փորրիկ ընդծովեայ ռմբանաւ մը (100—250 տակտաւազի տարողութեամբ) կը զոհուի՝ ահագին եւ բազմամարդ զրահաւորներ կործանելու համար:

Դաւական պաշտօնէութիւնն այնչափ գոհ մնաց “Կիւստաւ Զէդէի” (այս է ռմբանաւիս անունը) յաջող փորձերէն՝ որ որոշուեցաւ այսպիսի ութ ուրիշ ռմբանաւեր շինել ապա: Այսպէսով գաղղիական նաւատորմիլը՝ անգղիականին քառորդին չափ ըլլալովն հանդերձ՝ վերջնայն համար ոչ միայն հաւասար զօրութիւն կ'ունենայ այնուհետեւ՝ այլ նաեւ նոյնը կը գերազանցէ՝ վասն զի ոչ գիւրին եւ ոչ ալ հաճոյական է չտեսնուած թշնամոյ մը հետ պատերազմիլը: Եւ ո՞ գիտէ, արդեօք թիւ մ'ալ Անգլիացիքը տակաւընելու եւ ի չափու պահելու համար չէ՞ որ՝ ռազմական այսպիսի կարեւոր գիւտի մը յաջողութիւնն ի լուր ամենացուն կը հաշակուի:

— Հոյանգայի Գրոնիքէն գաւառը՝ „L'agriculture moderne“ լրագրին հաղորդածին համեմատ՝ բաւական աստեղ է վեր փորձեր

կ'ըլլային գետնախնձորի անպէտ ու անյարգ տունկէն (ոչ թէ արմատէն) թուղթ շինելու: Գրոնիքէնի թղթահանութիւնը մեծ ծաղկման մէջ է, հոն նմանապէս առատօրէն կը մշակուի գետնախնձորը: Ամստերդամի խաղաղական հիւպատոսին տուած տեղեկութեանց համեմատ, այս փորձերս յաջողած են յուսացուածն իսկ գերազանցելով: Գործատէրները գետնախնձորի տնկին տակաւաշափը կը գնեն այժմ 5:60 Փրանկի: Արուեստի այս ճիւղը կրնայ մեծ արդիւնք ունենալ՝ եթէ մէկ կողմանէ գետնախնձորի մշակութիւնն աճի, եւ եթէ միւս կողմանէ գործատէրները մշակաց աւելի գոհացուցիչ գին մը վճարեն, որոնց համար այս տունկը միայն իրրաւը չըլին յարգ մ'ունի:

ՔՅՂԿՔԵՄԻՆ ՏԵՍՈՒՄԵՐԻՆ

Վիեննա, 26. Յունուար, 1899:

Աւստրիայ: Սակաւօրեայ տնտէղութենէ մ'ետքը գաւառական ժողովներն փակուեցան, որոնց փոխադէն ամսոյս 17ին Սոր-հրդարանը դարձեալ բացուեցաւ, սակայն կ'ըսուի թէ այս անգամ՝ ալ երկար կեանք պիտի չունենայ: Աւստրիոյ եւ Հունգարիոյ մէջ ներքին դաշնակցութիւնն (Ausgleich) անցեալ տարւոյ Ինկտ. 31ուս աւարտելով § 14ին ձեռք Սորին Վեր. Գայսեր առանձինն հրամանագրովը՝ նոյն դաշինքն ի զօրութեան կը մնայ տարի մ'ալ ամբողջ. սակայն Հունգարիա § 14 մը չունի, եւ հակակուսակցութիւնն ասկէ օգուտ քաղելով՝ շփոթութիւններ կը յարուցանէ: Բանֆիի հրաժարականը որչափ կ'երեւայ կը մերժենայ. ներքին տագնապը դեռ փառատելէն շատ չնոռու է:

Գաղղիոյ: Վերջերս Անգղիոյ եւ Գաղղիոյ մէջ ծագած՝ զգտութիւնք վերջնայն Փաշտոյայի խնդրոյն մէջ թուրքովին ետ քաշուելովը խափանեցան. եւ թէեւ Անգղիացիք Գաղղիոյ Մադագասկարի վրայ դրած՝ առեւտրական կարգադրութիւններուն՝ իբրեւ վաճառականութեան մեծ արգելիք մը վրայ շատ տոգոհ աչքերով կը նային սակայն այս կողմանէ խաղա-